

De tieners zijn vastgelopen in de reguliere geestelijke gezondheidszorg en hun ouders zien het verblijf van tien weken in een kliniek in de Ardennen als laatste redmiddel. Het is óf de ongebruikelijke aanpak van Yes We Can, óf gedwongen het huis uit.

tekst ANNEKE STOFFELEN foto's MARCEL VAN DEN BERGH

De afsluiting van elke groepssessie, waarbij de deelnemers gearmd in een cirkel staan.

MIKE (17) STAAT OP in de kring. Zestig paar ogen zijn op hem gericht. ‘Ik wil graag mijn verantwoordelijkheid nemen voor het feit dat ik de medicatie die ik heb gekregen, aan een medefellow heb gegeven’, begint hij zijn biecht. Mike kreeg een pilletje Concerta (een medicijn tegen adhd) van een andere jongen, en gaf het aan de 13-jarige Yuri, een nieuweling in de groep.

Ruben staat op: ‘Ik wil mijn zorg uitspreken naar Mike. Wat doe je nou man? Kijk naar dat mannetje. Voor hetzelfde geld ligt dat jochie na zo’n pil gestrekt, en wat dan?’ Andere jongeren kijken Mike vol afkeer aan. Dan richt Sandra zich tot Yuri, die zenuwachtig van de ene op de andere voet wipt. ‘En dat jij zo’n pilletje aanneemt van hem, is ook alleen maar omdat je stoer wilt zijn.’

Welkom bij Yes We Can Clinics in de Belgische Ardennen. Hier verblijven gemiddeld rond de zestig jongeren van 12 tot 21 jaar, die kampen met geestelijke problemen, veelal in com-

binatie met een verslaving – aan drank, harddrugs, blowen, eten of gamen. Het zijn kinderen die in de reguliere geestelijke gezondheidszorg al allerlei therapieën hebben doorlopen, zonder succes. De kliniek presenteert zich als een laatste toevluchtsoord voor ogenschijnlijk hopeloze gevallen. Ouders zien het verblijf van tien weken in de Ardennen vaak als een laatste strohm: het is óf Yes We Can, óf het huis uit.

‘In het begin dacht ik dat ik in een sekte beland was’, schrijft een cliënte op de eerste pagina in het boek vol getuigenissen. En die associatie is niet eens zo heel vergezocht hier, in dit voormalig middeleeuws klooster.

Waar sieraden, opzichtige logo’s en zware make-up verboden zijn, ‘want dat leidt maar af van de behandeling’. Waar niet wordt gesproken van cliënten, maar van ‘fellows’. En waar iedere groepssessie wordt afgesloten met een soort gebed, uitgesproken terwijl de deelnemers gearmd in een cirkel staan: ‘Schenk mij de kalmte om te accepteren wat ik niet kan veranderen, de moed om te veranderen wat ik kan veranderen en de wijsheid om het verschil te weten. Yes we can!’

‘Toen ik dit voor het eerst zag, dacht ik echt: what the fuck’, zegt Kim, een stoer donkerharig meisje van 15 in een leren jasje met studs op de mouwen. Maar inmiddels, na zes weken hier, voelt ze zich thuis bij Yes We Can Clinics. ‘Ik kon nooit huilen waar anderen bij zijn. Maar hier leer je je emoties te delen.’ Ze kauwt op haar pen. Straks wil ze in de groep een bekenenis doen. ‘Ik moet eigenlijk op gaan biechten dat ik mezelf gisteren weer heb gesneden.’

Het is een van de belangrijkste op-

drachten die nieuwe fellows meekrijgen: bij Yes We Can word je geacht tegenover groepsgenoten genadeloos eerlijk te zijn over je verslaving, je angsten en je depressies. In gesprekken met de jongeren wordt ook wel duidelijk waarom: iedereen heeft in eerdere therapieën weleens gelogen of gemanipuleerd. ‘Dan zei ik tegen de therapeut dat ik nog maar een keer per week blowde’, zegt Roy. ‘En dan liep ik naar buiten en stak ik een jointje op.’

Met rond de twintig jongerencoaches en dertig behandelaren – vooral psychologen en orthopedagogen – die rondlopen in het middeleeuwse gebouw, blijft weinig onopgemerkt. Maar in de filosofie van Yes We Can is het niet allereerst aan hen om wangedrag te corrigeren. Straffen zijn er hier niet (behalve dat je naar huis moet als je gebruikt, gewelddadig bent of een liefdesrelatie aangaat). Liever hebben de behandelaren dat de jongeren elkaar terecht wijzen, of beter nog, zichzelf op de pijnbank leggen.

Dus zijn er de hele dag door tieners die opstaan om ‘hun verantwoordelijkheid te nemen’, zoals dat hier heet. Omdat ze hebben gezoend met een medefellow – relaties zijn niet toegestaan. Omdat ze stiekem laxeermiddelen hebben gebruikt in de eerste week in hun kliniek. Of omdat ze extra koken in hun zak steken na het ontbijt. Yes We Can is een nieuwkomer in de jeugd-ggz. In de verslavingszorg voor volwassenen zijn er al vrij veel nieuwe zorgaanbieders die, buiten het reguliere circuit om, een behandeling aanbieden die wel door zorgverzekeraars wordt vergoed. In de jeugd-ggz zijn particuliere initiatieven nog schaars. Dat verandert met de nieuwe jeugdwet, die waarschijnlijk ingaat in 2015. Dan zijn niet langer de zorgverzekeraars, maar de gemeentes verantwoordelijk voor de jeugd-ggz. De markt wordt dan verder opengebrouwen voor nieuwkomers. ‘We zijn met meerdere gemeentes al in gesprek’, zegt Jan Willem Poot, oprichter en directeur van Yes We Can. ‘Je merkt dat zij met een frisse blik naar de problematiek kijken. Voor een kliniek als de onze biedt dat goede kansen.’

Directeur
Jan Willem Poot

DE DIRECTEUR ZAG VERSCHILLENDE KLINIEKEN VAN BINNEN

Zijn initiatief in de Ardennen wordt door anderen gevolgd met zowel nieuwsgierigheid als scepsis (zie inzet). Poot begon Yes We Can in 2010, nadat hij jarenlang met een eigen bedrijf sportactiviteiten voor scholieren en jongeren uit de jeugdzorg had georganiseerd in de Ardennen. ‘Ik zag groepen jongens die soms al een jaar uit huis waren geplaatst, maar zich nog steeds ontspoord gedroegen. Begeleiders vertelden dat voor die jongeren eigenlijk geen goede plek te vinden is. Ze worden beschouwd als uitbehandeld en binnen gehouden. Het enige antwoord dat de reguliere jeugdzorg op zulke kinderen heeft, is een beheersklimaat. Dus 24

Onderzoek door zorgverzekeraar

De therapie bij Yes We Can Clinics is niet onomstreden. De kliniek is in een rechtszaak verwickeld met zorgverzekeraar DSW, die sinds eind 2012 de behandeling in de Ardennen niet meer vergoedt. Volgens DSW voldoet de zorg die Yes We Can levert niet aan de eisen omdat in twee onderzochte dossiers van patiënten niet duidelijk was welke behandelingen patiënten precies van welke hulpverlener hebben gekregen.

De zaak staat niet op zichzelf: DSW publiceerde een jaar geleden een zeer kritisch rapport over nieuwe aanbieders in de verslavingszorg. Volgens de zorgverzekeraar maken zij misbruik van het vergoedingensysteem, door bijvoorbeeld standaard de zwaarste behandelvormen in te zetten, die het meeste opleveren. Ook betalen cliënten in strijd met de Zorgverzekeringswet soms duizenden euro’s eigen bijdrage voor een behandeling. Ook Yes We Can rekende tot eind 2013 een eigen bijdrage van 2.500 euro. Volgens directeur Jan Willem Poot zou hij de kliniek zonder dat bedrag niet hebben kunnen opstarten. Met ingang van 2014 is de eigen bijdrage afgeschaft.

uur per dag begeleiders in je nek die vertellen: je mag niet dit en je mag niet dat.’

Poot gelooft daar niet in. Hij put uit eigen ervaring. Zelf rookte hij op zijn 12de zijn eerste jointje, en raakte hij later in zijn tienerjaren verslaafd aan gokken en cocaïne. Hij zag verschillende Nederlandse klinieken van binnen. ‘Maar altijd trof ik daar een heel onveilig klimaat, waar drugs vaak gewoon verkrijgbaar waren. Het beleid was heel erg op afstraffen gericht. Maar als je zo ver heen bent, doet straf je niks meer. Nergens werd er dieper gekeken naar wie je was, waarom je eigenlijk gebruikte.’

De ommekeer kwam toen hij negen jaar geleden afkickte bij Castle Craig, een privékliniek in Schotland. ‘Al vanaf het eerste telefoontje was de sfeer daar anders. De telefoniste vroeg niet naar mijn polisnummer, maar ze zei: wat onwijs knap dat je belt. Ze vertelde iets over haar eigen ervaringen met verslaving. In die kliniek heerste een veilig groepsgevoel. Het was precies de goede combinatie van warmte en tegelijk keihard geconfronteerd worden met jezelf.’

Die combinatie zit ook in het behandelprogramma van Yes We Can, dat losjes is gebaseerd op het zogenoemde Minnesota- of twaalfstappenmodel dat ook bij Castle Craig wordt gebruikt. In de Ardennen heten het ‘tien →

acties tot verandering'. In de gemeenschappelijke ruimte, waar hertenkoppen boven de grote open haard eraan herinneren dat dit gebouw vroeger is gebruikt als uitvalsbasis voor de jacht, hangen ze op een groot bord: 'Wij erkennen dat ons probleem te groot is om zelf op te lossen en dat door dit probleem ons leven niet werkt', is de eerste actie. De laatste: 'Wanneer we kunnen, helpen we anderen die in vergelijkbare situaties zitten.'

Elke cliënt heeft een werkboek met schrijfopdrachten op basis van deze acties. In verschillende hoekjes zie je kinderen ijverig pennen in hun klapper, als er even tijd is tussen alle therapie en groepsessies door.

Die vrije momenten zijn hier schaars, zegt Kim, die kampt met depressieve gevoelens en dat probeerde te onderdrukken door blowen en automutilatie. 'Dat is echt een groot verschil met de gesloten jeugdzorginrichting waar ik eerst zat. Daar gebeurde eigenlijk niks aan behandeling. Je hing wat rond en kreeg een keer per week een gesprekje. Je zit daar grotendeels je tijd uit. En intussen kreeg ik wel van andere meiden tips hoe je een overval moet plegen. Ik had niet het gevoel dat ik daar beter werd.'

Bij Yes We Can worden de jongeren om kwart voor 7 uit hun bedden getrommeld door coaches in zwarte sportjacks, die opgewekt door de gang

'ONS PROBLEEM IS TE GROOT OM ZELF OP TE LOSSEN'

blijven tetteren dat de fellows nog tien, 'en nu nog maar vijf' minuten hebben om op tijd te zijn voor de ochtendgym. Bloedchagrijnige gestalten onder capuchons schuifelen naar buiten. Even later knalt muziek van The Partysquad over het veld richting de on-eindig donkere bossen. Sommige jongens blijven stug staan met hun handen diep in de zakken van hun joggingbroek. Maar uiteindelijk staken de meesten hun verzet tegen deze opgelegde vrolijkheid en wordt er toch meegedanst met de absurde moves die coach Martijn voordoet in de kring. Bij het ontbijt bluffen twee tieners tegen elkaar op over xtc-pillen. Eline: 'Ken je die blauwe? En Q-dance? Die was goed man, ik stond echt strak jongen.' Dan lijkt het meisje ineens weer te beseffen dat ze hier is om af te kicken: 'Maar ja, als je kijkt hoe je je daarna voelt, dat is wel echt kut.' Daarna begint een dag vol sessies waarin niemand wordt ontzien. Elke jongere heeft per week minstens drie individuele gesprekken met zijn eigen behandelaar – een psycholoog of orthopedagoog. Dan zijn er bijeenkomsten in kleine groepen op thema, zoals rouw of agressieregulatie. De behandelaar bepaalt wie welk thema nodig heeft. Maar het grootste deel van de behandeling gebeurt in sessies met ongeveer twaalf cliënten, waarbij de

groep behalve door de psycholoog ook onder handen wordt genomen door een 'counselor' – een opgeleide ervaringsdeskundige die zelf ooit heeft geworsteld met verslaving en probleemgedrag. Iedereen moet vertellen hoe hij of zij 'erbij zit'. Iemand vertelt dat hij 'fucking slecht' heeft geslapen, een ander heeft juist 'zin in de dag', een jongen zegt dat hij zenuwachtig is voor de familiedag van morgen, waar hij voor het eerst in vijf weken zijn ouders weer onder ogen komt. Sophie vertelt dat ze raar heeft gedroomd en vanochtend wakker werd met heftige 'zucht' – Yes We Can-jargon voor het verlangen om te gebruiken. 'Ik móet echt blowen', zegt Sophie. Counselor Rogier Buningh haakt erop in. 'Heb je het al uitgesproken vanochtend aan je kamergenoten, of bij het ontbijt, dat je zucht hebt?' Min of meer wel, antwoordt Sophie, 'maar dat werkt niet echt bij mij'. Buningh vraagt de anderen wat zij Sophie aanraden. 'Bij mij helpt het soms om van me af te schrijven', zegt een meisje. 'Zet bijvoorbeeld op een papiertje welke drang je voelt en hoe erg de zucht is, in een cijfer van 1 tot 10.' Later komt Jervi aan de beurt. Hij heeft een stuk geschreven dat hij wil voorlezen aan de groep. Het gaat over zijn lage zelfbeeld, hoe hij werd gepest en hoe hij ging blowen om zichzelf beter te voelen. 'Ik werd vaak gebruikt voor mijn goedheid, pas sinds drie jaar kom ik meer voor mezelf op.'

Buningh zegt dat hij niet het idee heeft dat Jervi alles van zichzelf laat zien. 'Je bent vier jaar gepest door die klootzakken. Je vertelt er nu over, maar ik wil dat je het ook echt gaat voelen, wat dat met je heeft gedaan.' Jervi moet zeggen wat hij denkt als hij in de spiegel kijkt. 'Ik voel me dan meestal zwak. Ik vind mezelf best wel lelijk.' Dan neemt Buningh hem mee naar een spiegel in de hoek. 'Ik wil dat je jezelf aankijkt en zegt: Ik ben Jervi, ik ben een mooie man, ik mag er zijn.' Aarzelend herhaalt Jervi die woorden. De groep kijkt met ingehouden adem toe. In de kring begint Kemal te grinniken.

De kliniek in de Belgische Ardennen.

Maar dan steekt Kim haar hand op. 'Ik ben Kim, ik ben verslaafd en ik heb een gedragsprobleem.' De groep: 'Hallo Kim.' Kim vervolgt: 'Mijn doel voor deze week is dat ik mijn irritaties moet uitspreken. Ik wil graag nu mijn irritatie uitspreken naar Kemal. Wat jij nu doet, dat lachen, dat is precies wat er bij Jervi al zijn hele leven gebeurt. Daarom zit hij nu hier.' De kring kijkt afkeurend naar Kemal. Die schuift schuld bewust en zenuwachtig op zijn stoel.

De grote vraag is hoe het deze jongeren straks zal vergaan, als de steun van de groep wegvalt en de 'zucht' weer de kop opsteekt. Yes We Can bestaat te kort om het effect van de behandeling met harde cijfers te kunnen onderbouwen. Wel verscheen dit na jaar een eerste tevredenheidsonderzoek onder cliënten van de afgelopen twee jaar. Daarin zegt ongeveer 90 procent van de ouders verbeteringen te zien bij hun kind na de behandeling. Van de bereikte cliënten zegt 70 procent zelf dat het 'goed' met ze gaat. Dat zegt nog niet alles: ook in de reguliere ggz is juist op lange termijn het te-

'IK WIL DAT JE JEZELF AANKIJKT EN ZEGT: 'IK BEN EEN MOOIE MAN'

rugvalpercentage van verslaafden hoog. Johan is er nog niet zeker van dat hij ook straks echt van de drank en wiet af kan blijven. Hij is pas 16, maar zijn levensgeschiedenis leent zich nu al voor een roman van Yvonne Keuls. Als jongetje werd hij vijf jaar lang gepest, 'omdat ik klein en dik was'. In diezelfde periode werd hij seksueel misbruikt door een oudere kennis. 'Dat heb ik hier in de kliniek voor het eerst aan iemand verteld.' Johans vader kampte met een alcohol- en drugsverslaving en overleed enkele jaren geleden. Daarna ging het met zijn zoon helemaal mis. 'Als ik blow voel ik me fijn. Dan hoeft ik

geen emoties te voelen.' Johan zit hier niet geheel vrijwillig. Nadat hij werd opgepakt voor een diefstal en het bedreigen van zijn eigen moeder met een mes, kreeg hij de keus: of naar een jeugdinrichting, of tien weken Yes We Can. 'Bij de intake dacht ik: ik ga echt niet tussen die mongolen daar zitten. Maar nu ik hier eenmaal ben, vind ik het eigenlijk wel fijn om te horen dat meer mensen dezelfde problemen hebben als ik.'

Hij is nu zeven weken in behandeling, maar de 'zucht' is nog niet weg. In zijn verlangen naar de roes dronk hij uit een flesje ontsmettingsmiddel uit een EHBO-koffertje. En toch gaat hij de laatste paar weken hier 'echt zijn best doen', zegt Johan. Zijn toekomstbeeld hinkt voortdurend op twee gedachten. 'Regels zijn er om overtreden te worden', zegt hij het ene moment klakkeloos. Om het gesprek tien minuten later te eindigen met zijn droom van een eigen zaak. 'Ik wil de koksopleiding afmaken en dan mijn eigen restaurant beginnen. Mooie gerechten maken, dat doe ik het liefst.' ←

Ochtendgymnastiek